

Олександр Романовський

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри,
член-кореспондент НАПН України, кафедра педагогіки і психології управління
соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна, Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”, Україна
E-mail: romanovskiy_a_khpi@ukr.net

Світлана Резнік

кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра педагогіки і психології управління
соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна, Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”, Україна
E-mail: svreznik@mail.ru

**ПРО ПОКРАЩЕННЯ ПОКАЗНИКІВ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ
ВИКЛАДАЧІВ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ**

***Анотація:** У статті проаналізовано показники оцінки наукової діяльності викладачів психолого-педагогічних дисциплін вищих навчальних закладів України. Зроблено висновок про те, що українській науці потрібно зміцнювати міжнародні зв'язки, українським соціально-гуманітарним журналам намагатись входити до міжнародних баз даних *Web of Science* і *Scopus*. Велике значення будуть мати і публікації українських вчених у цих базах даних. У той же час при розробці показників оцінки наукової діяльності у нашій країні потрібно впроваджувати диференційований підхід відповідно до об'єктивних факторів та специфіки різних галузей знань. Потрібна розробка засобів сприяння розвитку соціально-гуманітарної науки та дослідженням, у яких відбиваються важливі українські суспільні інтереси.*

***Ключові слова:** показники наукової діяльності, викладач психолого-педагогічних дисциплін, соціально-гуманітарна наука, природнича наука, індекс цитування.*

Olexandr Romanovskiy

Doctor of science in Pedagogy, Full Professor, corresponding member of NAPS Ukraine,
Head of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management Department of the academician I. Zyazyun, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, Ukraine
E-mail: romanovskiy_a_khpi@ukr.net

Svetlana Reznik

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Pedagogy and Psychology of Social Systems Management Department of the academician I. Zyazyun, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, Ukraine
E-mail: svreznik@mail.ru

**ON IMPROVEMENT OF SCIENTIFIC WORK RATES OF MODERN TEACHERS OF
PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL SUBJECTS
AT INSTITUTIONS OF HIGHER LEARNING IN UKRAINE**

Abstract: *In the article there have been analyzed the evaluation rates of scientific work of teachers of psychological and educational subjects at institutions of higher learning in Ukraine. The conclusion has been made that Ukrainian science has to strengthen international ties, and that Ukrainian social and humanities journals have to try to establish themselves in the international databases like Web of Science and Scopus. Also, of great importance will be publications by Ukrainian scientists in these databases. At the same time when developing the criteria to evaluate scientific work in this country it is needed to introduce differentiated approach correspondently to objective factors and specifics of different branches of knowledge.*

Keywords: *scientific work rates, teachers of psychological and educational subjects, social-and-humanitarian science, natural science, citation index.*

Александр Романовский, Светлана Резник

**ОБ УЛУЧШЕНИИ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
ДИСЦИПЛИН ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УКРАИНЫ**

Аннотация: *В статье проанализированы показатели оценки научной деятельности преподавателей психолого-педагогических дисциплин высших учебных заведений Украины. Сделан вывод о том, что украинской науке нужно укреплять международные связи, украинским социально-гуманитарным журналам пытаться входить в международные базы данных Web of Science и Scopus. Большое значение будут иметь и публикации украинских ученых в журналах этих баз данных. В то же время при разработке показателей оценки научной деятельности в нашей стране нужно внедрять дифференцированный подход в соответствии с объективными факторами и спецификой различных отраслей знаний. Необходимым является разработка средств содействия развитию социально-гуманитарной науки и исследованиям, в которых отражаются важные украинские общественные интересы.*

Ключевые слова: *показатели научной деятельности, преподаватель психолого-педагогических дисциплин, социально-гуманитарная наука, естественная наука, индекс цитирования.*

Olexandr Romanovski, Svetlana Reznik

An extended abstract of a paper on the subject of:

“On improvement of scientific work rates of modern teachers of psychological and educational subjects at institutions of higher learning in Ukraine”

An important problem of modern professional education system is to determine requirements to lecturers at higher education establishments in Ukraine. Effectiveness of higher education depends to a great extent on qualitative composition of universities' teaching staff. Only a set of interrelated pedagogical conditions related to pedagogic skills, humanization

and humanitarization of education, inculcation of spiritual bases of behavior, improvement of the quality of basic training, the development of systematic thinking can be the key to the formation of modern specialist.

Considerable number of works by native scientists is devoted to requirements put forth to teachers, the problems of pedagogic skills, pedagogic culture (M. Bukach, I. Widt, T. Volodko, O. Garmash, V. Grinyova, I Zazyun, V. Kremen, O. Romanovskiy, G. Rizz, V. Slasyonin, S. Sysoyeva, T. Suschenko, P. Scherban, L. Tovazhnyanskiy et al.).

The work of a university teacher includes a number of directions (teaching, scientific, educational, methodological, organizational-and-administrative), every one of them demanding certain skills and satisfying certain requirements. Of special interest is the ratio of a teacher's pedagogical and scientific proficiency.

Ideally, a good scientist is to possess knowledge of the latest research in his/her branch, be in the state of scientific and creative search, and involve students in scientific activities, being at the same time a talented pedagogue who inspires and delivers learning material in an interesting and accessible way. Consequently, there remain debatable issues as to efficiency rates of scientific work of a contemporary university teacher.

In the article there have been analyzed the evaluation rates of scientific work of teachers of psychological and educational subjects at institutions of higher learning in Ukraine.

Lately, among scientific work rates of a teacher's activities special attention is paid not only to publications in professional editions of Ukraine, participation in conferences and so on, but also to publications abroad, especially those comprising international databases like Web of Science and Scopus. Ever more attention is also paid to a scientist's citing indices. Nevertheless, the evaluation of scientific work of teachers in social-and-humanities subjects, including psychology-and-pedagogic ones, has a peculiarity of its own.

Scientists in social-and-humanities as well as psychology-and-pedagogic research usually publish fewer articles than their colleagues in natural sciences. Natural sciences are considered to be sciences with a larger consensus level as to what should be considered a noteworthy achievement, while social-and-humanities sciences are characterized as having low consensus level which means that an article sent to a journal undergoes a more complicated and longer procedure of reading and analyzing to be approved for printing. And even impartial reading does not solve to a full extent the problem of subjectivity and particular decision-making.

Researches in natural sciences are usually more cosmopolitan, while those in social-and-humanities sciences apply to a greater extent to peculiarities and problems of the society and the country in which a scientist lives. Social-and-humanities sciences are sciences of man and of society, so it is natural for a scientist in this branch of knowledge to study social problems of his/her country. But it can be expected that foreign scientist will not be much interested in the problems of, say, Ukrainian higher education, the ways of organizing teaching process in Ukraine, our students' motivating, or native methods of teaching, and so on.

The conclusion has been made that Ukrainian science has to strengthen international ties, and that Ukrainian social and humanities journals have to try to establish themselves in the international databases like Web of Science and Scopus. Also, of great importance will be publications by Ukrainian scientists in these databases. At the same time when developing the criteria to evaluate scientific work in this country it is needed to introduce differentiated approach correspondently to objective factors and specifics of different branches of knowledge. There cannot be similar approaches as to evaluate the research in natural sciences and social-and-humanities spheres.

ІННОВАЦІЙНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

It is often the national problems, specific to a particular country, that are often reflected by social-and-humanities research in any country, and this may also be one of the reasons for the number of social-and-humanities publications in the journals indexed in the Web of Science database comprising 2 to 10 per cent of the number of natural sciences articles within this database. Considering these, as well as many other factors, it would be desirable that such criteria be taken into consideration that enhance development of social-and-humanities sciences and research reflecting important Ukrainian social interests.

Too formal an approach which considers only the number of publications in the Web of science and Scopus may impede, for instance, the research of psychological regularities in establishing, development, and interaction of modern Ukrainians, and research of peculiarities of modern Ukrainian education, as well as many other social-and-humanities research.

What is needed is the designing of means to promote development of social-and-humanities science and researches reflecting important Ukrainian social interests.

Keywords: *scientific work rates, teachers of psychological and educational subjects, social-and-humanitarian science, natural science, citation index.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Важливою проблемою сьогоденної системи професійної освіти є визначення вимог до викладачів вищих навчальних закладів України. Ефективність вищої освіти багато в чому залежить від якісного складу педагогічних кадрів ВНЗ. Впровадження інноваційних педагогічних технологій, реалізація компетентнісного, діяльнісного, особистісного підходів, розробка нових методик навчання, залучення студентів до наукової діяльності – одні з безлічі напрямів діяльності викладачів, які безпосередньо впливають на результати навчально-виховного процесу. Для суспільства, студентської молоді, роботодавців важливо, щоб вихованням та навчанням займалися люди з високим рівнем педагогічної майстерності, моральної культури, креативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Значна кількість праць вітчизняних науковців присвячена вимогам до викладача, проблемам педагогічної майстерності, педагогічної культури (М. Букач, І. Відт, Т. Володько, О. Гармаш, В. Гриньова, І. Зязюн, В. Кремень, О. Романовський, Г. Різз, В. Сластьонін, С. Сисоєва, Т. Сущенко, Л. Тованянський, П. Щербань та ін.) Діяльність викладача вищого навчального закладу включає низку напрямів (навчальна, наукова, виховна, методична, організаційно-управлінська), кожен з яких потребує певної майстерності та додержання відповідних вимог. Особливо цікавим є співвідношення педагогічної та наукової компетентності викладача. Ідеальним варіантом є, коли гарний науковець, що володіє знаннями найновітніших досліджень у своїй галузі, сам знаходиться у творчому, науковому пошуку та залучає до наукової діяльності студентів, у той же час є талановитим педагогом, що надихає, цікаво і доступно викладає навчальний матеріал. Водночас залишаються дискусійними питання щодо показників ефективності наукової діяльності сучасного викладача вищої школи.

Тому метою статті став аналіз показників оцінки наукової діяльності викладачів психолого-педагогічних дисциплін вищих навчальних закладів України.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом серед показників наукової діяльності викладача особлива увага приділяється не тільки публікаціям у фахових виданнях України, учасням у конференціях тощо, але й закордонним публікаціям і особливо - у виданнях, що входять до міжнародних баз даних Web of Science і Scopus. Все більше йдеться в аналізі діяльності вчених й про індекси цитування науковця. Але для викла-

*ІННОВАЦІЙНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У
КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ*

дачів соціально-гуманітарних дисциплін, зокрема психолого-педагогічних, оцінка наукової діяльності має свою специфіку.

Індекс цитування викладача вираховується автоматично певною наукометричною базою даних. Для розрахунків використовуються «пристатейні» списки літератури у статтях, що індексуються відповідною базою даних. Під час їх здійснення використовуються наступні фактори, які впливають на кількість цитувань вченого:

- актуальність і значущість тем наукових досліджень. Чим більш актуальна тема, тим більша кількість людей буде нею цікавитися, значить, ймовірна більша кількість цитувань;

- значущість власних ідей і розробок в змісті статті. Більш цікавий зміст – більша кількість посилань;

- доступність інформації, тобто розміщення статей та інших друкованих робіт, наприклад, в мережі Інтернет. Академія Гугл для розрахунку Індексу цитування використовує якраз статті, дані про які відомі в цій мережі;

- популярність і поширеність теми наукового дослідження. Навіть якщо тема актуальна і статті доступні, але цією темою займається дуже вузьке коло дослідників – індекс цитування буде невисокий;

- популярність вченого. Відомого вченого цитують більше, оскільки він має певний авторитет у своїй галузі знань;

- популярність журналу, оскільки чим більше людей читає журнал, тим більша кількість посилань може бути на авторів статей у ньому;

- розвиток наукової школи, оскільки представники цієї школи будуть посилатися на своїх співавторів;

- час (з плином часу зростає і кількість цитувань тієї чи іншої роботи). Як правило найбільшу кількість цитувань мають роботи, опубліковані досить задовго до моменту звернення до них;

- галузь знань. Відомим є факт, що індекси цитування соціально-гуманітарних статей є в рази меншими, ніж природничих.

Пояснюється остання закономірність різними дослідниками по-різному. Серед відомих причин можна виділити наступні.

1. Вчені, що займаються соціально-гуманітарними, у тому числі педагогічними дослідженнями, як правило, мають меншу кількість статей, ніж їх колеги у природничій сфері. Як зазначає В.В. Тихонов, «кількість статей у гуманітаріїв незрівнянно менша, ніж у представників природничо-наукових дисциплін. Пов'язано це з тим, що обсяг статей у гуманітаріїв в рази більше, і при ідентичному обсязі це дозволяє "природникам" опублікувати більше статей, які іноді є невеликими звітами з експерименту» [1, с. 95.].

Розглянемо декілька цифр. Наприклад, в 2007 році серед опублікованих наукових статей, індексованих в базах даних Thomson-Reuters: американськими вченими надруковано з природничих наук 205320, з соціально-гуманітарних – 48244; англійськими – з природничих наук 51844, з соціально-гуманітарних – 15175; французькими – з природничих наук 42563, з соціально-гуманітарних – 3218; китайськими – з природничих наук 62063, з соціально-гуманітарних – 2177; російськими – з природничих наук 21717, з соціально-гуманітарних – 504. (Дані взяті з World Social Science Report 2010: 384-385. Цит. по [2, с. 8]).

Користуючись тим же джерелом, можна вирахувати процентне співвідношення опублікованих у 2007 році статей різних галузей знань. І якщо для англомовних країн процент соціально-гуманітарних статей складає приблизно 20%-30% в порівнянні з

ІННОВАЦІЙНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

природничо-науковими (США – 23 %, Великобританія – 29 %, Канада – 19 %), то для інших країн цей процент ще менший: Франція – 7,5 %, Німеччина – 9,3 %, Іспанія – 10,3 %, Італія – 6,4 %, Китай – 3,5 %, Бразилія – 5,6 %, Польща – 3,1 %, Японія – 2,6 %, Росія – 2,3 %.

2. В природничо-наукових дисциплінах кожне дослідження розвиває раніше виконані дослідження, посилання на які вважаються обов'язковими. У соціально-гуманітарних науках існують множинні, іноді суперечливі інтерпретації одних і тих же явищ і понять, і посилання на кожну попередню думку для викладу своєї не вважається обов'язковим, часто це просто не можливо.

Наприклад, автор, що присвячує свою роботу формуванню компетентності у студентів, навряд чи зможе зробити посилання на всі дослідження щодо компетентнісного підходу. Так само досить поширеним у педагогічних дослідженнях є аналіз таких понять як „культура”, „готовність”, „уміння”, „навичка”, „професіоналізм”, „професійна підготовка” тощо, і кожному автору посилатися на абсолютно всіх інших у цих та багатьох інших питаннях не можливо.

З іншого боку, дослідження за рідкісною та малопоширеною темою призводить до того, що всі автори, що займаються даною проблематикою, процитують один одного, але таких авторів мало, і кількість цитувань може бути незначною.

3. Після надходження статті до журналу, що рецензується, процедура відбору для гуманітаріїв є більш складною і довгою. Як зазначає К. Губа, „в науках з високим рівнем консенсусу про те, що вважати гідним науковим результатом, редакція практикує в своєму роді light-версію оцінки рукописів. Якщо редактор приймає рішення про те, що рукопис потребує рецензування, вона відправляє його одному рецензенту. Його схвалення означає прийняття рукопису до друку. Негативний відгук – відправку рукопису другому рецензенту. Три рецензента і більше включаються тільки в тих випадках, коли рукопис викликає запеклі суперечливі думки, що у фізиці трапляється тільки в одній третині всіх випадків... Hard-версія починається з рецензування всіх рукописів: частка рукописів, яким редактор відмовляє самостійно, не перевищує 5%, куди входять тексти з усією очевидністю іншого жанру. Рукописи відправляються відразу двом рецензентам. Якщо обидва відгуки будуть позитивними, рукопис приймається до друку, два негативних відгуки означають відмову. Рецензентам в соціологічних журналах властиво висловлювати протилежні одна одній думки – в цьому випадку рукописи відправляються третьому рецензенту, що перетворюється в випробування терпіння і редакції, і рецензентів, і авторів” [3].

Природничі вважаються науками з високим рівнем консенсусу (згоди) відносно того, що вважати гідним науковим результатом, а соціально-гуманітарні – з низьким. Оскільки в першому випадку верифікація даних в статті пов'язана із застосуванням точних методів, то в другому – оцінка ґрунтується на суб'єктивній думці рецензента. К. Губа також відзначає, що „у соціальних науках не так багато рукописів, про які у всіх створювалося б відчуття, що вони повинні за всяку ціну з'явитися в головних журналах. Їх редакції відмовляють 90% рукописів, багато з яких знаходять своє місце в журналах другого рівня, що не заважає багатьом з них стати справжніми цитатними «хітами»” [3].

4. Кількість соціально-гуманітарних журналів, що індексуються у міжнародних базах даних, набагато менша, ніж природничих. Наприклад, в російській базі даних РИНЦ дві третини журналів – природничо-наукові (технічні, прикладні, фундаментальні) і третина – соціально-гуманітарні [1]. У базі даних Web of Science приблизно таке ж співвідношення: вони індексують більше 12 тис. журналів. До бази даних природничо-наукової

спрямованості (Science Citation Index Expanded) входить приблизно 8300 журналів, нато-мість до соціальних наук (Social Sciences Citation Index), куди належить і освіта (педаго-гіка), входить 2900 журналів, а гуманітарних (Arts & Humanities Citation Index) – 1600 [4].

На даний момент в нашому суспільстві все більше обговорюється питання про публікацію статей українськими вченими в журналах баз даних Web of Science і Scopus. Для соціально-гуманітарних, у тому числі педагогічних, дисциплін це питання має пев-ні протиріччя і складності.

Наприклад, природничо-наукові дослідження, як правило, більш космополітич-ні, соціально-гуманітарні – більшою мірою стосуються особливостей і проблем того суспільства і тієї країни, в якій живе вчений. Соціально-гуманітарні науки – про люди-ну та про суспільство, і природно, що вчений цієї галузі знань, вивчає суспільні про-блеми своєї країни. Але при цьому можна очікувати, що закордонним вченим не дуже цікаві, наприклад, проблеми української вищої освіти, способи організації навчального процесу в Україні, мотивація наших студентів, вітчизняні методики навчання тощо.

Є й інші чинники: був введений термін "ефект Матфея", що відображає певну корпоративність в питаннях публікацій і цитування, тобто прихильність до "своїх". У зв'язку з американоцентрованістю баз даних Web of Science і Scopus цитують більше авторів англосовітних країн, і, звичайно, меншою мірою вчених, наприклад, з України.

І навіть сліпе рецензування не вирішує повністю питання суб'єктивності та пар-тикулярних рішень при рецензуванні статей. К. Губа відзначає, що це особливо стосу-ється саме соціальних наук: „у відсутності сильного консенсусу рецензенти роблять оцінки під прапорами перспективи, теорії або методології, які стають орієнтирами в прийнятті рішень. Когнітивні переваги подібного роду формуються ще під час тривало-го навчання в аспірантурі, де і автори, і рецензенти провели достатньо часу, щоб розви-нути подібні інтелектуальні смаки. Ось чому рецензенти, навіть не маючи в своєму роз-порядженні явного знання про інституційну ідентичність авторів, дають «своїм» руко-писам більш сприятливі відгуки» [3].

У міжнародних базах даних українські статті соціально-гуманітарної спрямова-ності поки що представлені незначною кількістю. Якщо подивитись на розподіл статей з соціальних наук, до яких належить і педагогіка, за десятиліття з 1998 по 2007, надру-кованих в журналах, індексованих Web of Science, то результати будуть такі: Північна Америка 52,2%, Європа 38%, СНД – 1,2% [2, с. 11].

Популяризації української науки за кордоном заважає й ще одна болюча про-блема – фінансування науки та оплата праці науковців. Як відзначає А.Г. Загородній, „у 2015 р. на функціонування всієї наукової сфери (НАН України, 5 галузевих академій і наука у вищих навчальних закладах) з Держбюджету було виділено близько 5 млрд грн, що за нинішнім курсом відповідає менш як 170 млн. євро. ... науковий бюджет Латвії становить 100 млн. євро, Румунії — понад 1 млрд. євро, Польщі — більш як 5 млрд. є-вро. Сьогодні в Україні кількість науковців на 1 тис. працездатного населення вдвічі ме-нша, ніж у країнах ЄС, за цим показником ми вже поступаємося Албанії. З такими об-сягами фінансування науки малоймовірним стає залучення до дослідницької діяльності талановитої молоді, а без цього, як влучно зауважив відомий європейський економіст Ерік Райтнер, «з держави, що виробляє деталі ракет, Україна швидко переходить до держави, що продає багато кукурудзи» [5, с. 10].

Так потрібно, щоб фінансування української науки дозволяло активно залучати до наукових досліджень найбільш талановиту молодь, щоб займатися наукою ставало фі-нансово привабливим. Бажано було б, щоб оплата праці в Україні дозволяла українським

ІННОВАЦІЙНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

вченим вільно виїжджати за кордон для участі у конференціях, різних міжнародних наукових заходах, сприяла популяризації науки. На жаль, в умовах економічної кризи питання збільшення обсягу фінансування значною мірою лишаються в сфері побажань.

Відомо, що сфера наукового видавництва та наукометричних баз даних – це великі бізнес-імперії. Бібліотеки українських ВНЗ, як і бібліотека НТУ „ХПІ” отримують на певний час доступ до наукометричних баз даних. Однак доступ до Web of Science і Scopus та й передплата закордонних журналів – це великі кошти.

У зв'язку з цим для соціально-гуманітарних наук може виникнути протиріччя: публікація статті в журналі зазначених баз даних може бути малоціквою для зарубіжних вчених, однак недоступною для вітчизняних, яких тема могла б зацікавити.

Розглянемо, наскільки поширені журнали психолого-педагогічної тематики у базі даних Web of Science. Педагогічні науки за кордоном частіше позначаються словом „освіта” – „education”. Пошук по базі даних соціальних наук Web of Science (Social Sciences Citation Index) показав, що освітянської спрямованості у цій базі даних 206 індексованих журналів. А ось журналів, у назві яких відображається спрямованість на дослідження вищої освіти, всього 15, відповідно психологічних журналів – 188.

У базу даних Web of Science входить 15 українських журналів (що складає близько 0,13 % всіх журналів, індексованих у ній), переважно з фізики і математики. Є також з хімії і два з біології. Раніше був один журнал, що мав напрямок соціальних наук – з економіки, але в 2011 його виключили з бази в зв'язку з тим, що до 91% посилань були самоцитовані. Жодного українського журналу з соціально-гуманітарних наук в цю базу не входить.

У базу даних Scopus входить близько 20 тис. журналів, з них на листопад 2015 – 62 українські, але з них 21 перестали індексуватися в зв'язку з невідповідністю критеріям якості Scopus. Переважна більшість українських журналів з фізики, математики, хімії, біології, є також медицина, економіка, один журнал з менеджменту. Жодного з педагогіки або психології.

Web of Science у 2015 році відкрив нову базу даних Emerging Sources Citation Index (ESCI) – в буквальному перекладі означає «виникаючі (ті, що з'являються) джерела цитування». Ця база даних не індексується, але входження в цю базу може бути першим кроком для того, щоб журнал увійшов в основну індексовану базу даних Web of Science. Входження в базу ESCI забезпечує більшу популярність журналу, що може вплинути на подальше його просування. У довідці з Web of Science Core Collection 2016 року стосовно нової бази даних відзначається, що „цей показник включає записи статей з журналів, не охоплених Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED), Social Sciences Citation Index (SSCI) або Arts & Humanities Citation Index (A&HCI). Ці журнали розглядаються редакторами, що входять в Thomson Reuters. Вони відповідають мінімальним вимогам до якості опублікованих матеріалів, своєчасності та значущості. Однак, так як вони відносно нові, вони повинні бути піддані оцінці за певний період часу, перш ніж вони будуть індексовані в SCI-EXPANDED, SSCI, або A&HCI” [6].

Учасники проекту Open Science in Ukraine відзначають, що "менеджери Web of Science особливо підкреслюють те, що перевага надаватиметься журналам соціального, гуманітарного і економічного напрямків, бо з фізико-математичних і природничих наук в базі вже є достатня кількість журналів" [7].

Проте з 28 українських журналу, які увійшли в базу даних ESCI, 16 – природничо-наукової спрямованості. Проте є два журнали, які мають психолого-педагогічну спрямованість: "Образ людини майбутнього: міжнародний журнал з філософії, психо-

логії та освіти" (Future Human Image: an international journal for philosophy psychology and education) і "Новітня освіта" (Advanced Education).

Таким чином, сучасна політика в галузі науки обрала шлях акцентування уваги на важливості публікацій українських вчених своїх статей в базах даних Web of Science і Scopus. Проте соціально-гуманітарні дисципліни у цьому плані знаходяться в меншій мірою вигідному положенні, ніж природничо-наукові.

Безумовно, українській науці потрібно зміцнювати міжнародні зв'язки, а українським соціально-гуманітарним журналам намагатись входити до міжнародних баз даних Web of Science і Scopus. Велике значення будуть мати і публікації українських вчених у них. Водночас при розробці показників оцінки наукової діяльності у нашій країні потрібно впроваджувати диференційований підхід відповідно до об'єктивних факторів та специфіки різних галузей знань. Не можуть бути однаковими підходи для оцінки досліджень у природничо-наукових і соціально-гуманітарних сферах.

Соціально-гуманітарні дослідження будь-якої країни часто відображають саме національні, специфічні для даної країни проблеми, і це також може бути однією із причин того, що кількість статей такої спрямованості у журналах, які індексуються у базі даних Web of Science, для багатьох неангломовних країн складає від 2 до 10 % кількості природничо-наукових статей у цій базі. Приймаючи до уваги ці, а також багато інших факторів, бажано було б, щоб враховувались показники ефективності наукової діяльності, які сприяють розвитку соціально-гуманітарної науки та дослідженням, у яких відбиваються важливі українські суспільні інтереси. Занадто формалізований підхід, в якому враховується тільки кількість публікацій у Web of Science і Scopus, може ускладнити, наприклад, дослідження психологічних закономірностей становлення, розвитку, взаємодії сучасних українців та вивчення специфіки сучасної української освіти, як і багато інших соціально-гуманітарних напрямків. Врахування для здобуття вченими соціально-гуманітарного профілю вчених звань публікацій не тільки у базі даних Web of Science і Scopus, але й, наприклад, у польській базі даних Copernicus вже було б кроком уперед.

Проблеми оцінки наукових досліджень та публікацій у журналах, що входять до міжнародних баз даних, активно обговорюються науковою спільнотою сьогодні [1, 2, 8, 9, 10, 11 та ін.]. О. Романова особливо підкреслює, що „вже не раз говорилося, що наукометричні бази даних не в усіх галузях адекватно відображають реальний стан справ у світовій науці, і якщо вони, можливо, гарно коригуються із точними науками, то гуманітарні, суспільні тощо ці бази даних відображають погано. Погано настільки, що за бортом Scopus чи Web of Science залишаються практично цілі галузі гуманітаристики. Зауважу, що йдеться не про українську науку, а – про світову” [10].

Критикується й сам кількісний підхід. Як зазначають Р. Адлер, Дж. Эвінг, П. Тейлор, „використовувати лише тільки імпаکت-фактор при оцінці журналів – це все одно, що при оцінці здоров'я людини враховувати тільки її вагу” [11, с. 7]., і далі, стосовно наукометрії – „спокуса простого способу і нескладних чисел (ще краще – одного числа), здається, перемагає здоровий глузд і тверезий розрахунок” [11, с. 11].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок про необхідність диференційованого підходу до визначення показників оцінки наукової діяльності викладачів психолого-педагогічних дисциплін та й взагалі всіх науковців соціально-гуманітарної сфери. Потрібною стає розробка засобів, що сприяють розвитку соціально-гуманітарної науки та дослідженням, у яких відбиваються важливі українські суспільні інтереси.

Список літератури:

1. Тихонов В. В. Российская историческая наука и индексы научного цитирования / В. В. Тихонов // Новый исторический вестник. – 2013. – № 36.– С. 89-106.
2. Юревич А.В. Фетишизм статистики: количественная оценка вклада российской социогуманитарной науки в мировую / А. В. Юревич, И. П. Цапенко // Социология науки и технологий. – 2012. – Т.3, № 3. –С. 7-23.
3. Губа К. 7 фактов о работе журнальных редакций в англоязычной науке [Электронный ресурс / К. Губа // Социология, публикация от 29 мая 2013] – Режим доступа: <https://postnauka.ru/faq/12936>.
4. Довідка по Web of Science Core Collection [Електронний ресурс] - Thomson Reuters, дата останньої зміни: 12.06.2015. – Режим доступу: https://images.webofknowledge.com/WOKRS521R5/help/ru_RU/WOS/hp_database.html.
5. Найкращі рішення приймаються на засадах здорового глузду і позитивного досвіду [Електронний ресурс] - Інтерв'ю з академіком НАН України А.Г. Загороднім // Вісник НАН України. –2016. – № 3. – С. 3-11. – Режим доступу: http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/metodyka_Zagorodnij_interview_VisnykNAN.pdf.
6. Довідка по Web of Science Core Collection [Електронний ресурс] - Thomson Reuters, дата останньої зміни: 31.07.2016. – Режим доступу: http://images.webofknowledge.com/WOKRS522R4/help/ru_RU/WOS/hp_whatsnew_wos.html.
7. Emerging Sources Citation Index (ESCI) [Електронний ресурс] - Open Science in Ukraine, опубліковано 24.02.2016. – Режим доступу: <http://www.openscience.in.ua/ru/esci.html>
8. Соловяненко Д. Проект «Наука України в дзеркалі наукометричної бази даних Sciverse Scopus» [Електронний ресурс] / Д. Соловяненко // Євро Освіта, дата публікації 1.03.2016. – Режим доступу: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=4620>.
9. Єгорченко І. Політика оцінки наукових публікацій [Електронний ресурс] / Єгорченко І. // Євро Освіта, дата публікації 5.05.2016. – Режим доступу: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=4721>.
10. Романова О. Орієнталістика vers наукометрія [Електронний ресурс] - «Оскопусування» чи «оскоплення» української гуманітаристики? Неграматичні зауваження до її проблем / О. Романова // Historians, дата публікації 04.12.2015. – Режим доступу: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/1709-olena-romanova-orientalistyka-vers-naukometriia-oskopusuvannia-chy-oskoplennia-ukrainskoi-humanitarstykunehrama-tychni-zauvazhennia-do-ii-problem>
11. Адлер Р. Статистики цитирования / Р. Адлер, Дж. Эвинг, П. Тейлор // Игра в цифирь или как теперь оценивают труд ученого: сб. статей по библиометрике. – М.: МЦНМО, 2011. – С. 6–38.

References:

1. Tihonov V. V. Rossijskaja istoricheskaja nauka i indeksy nauchnogo citirovanija / V. V. Tihonov // Novyj istoricheskij vestnik. – 2013. – № 36.– S. 89-106.
2. Jurevich A.V. Fetishizm statistiki: kolichestvennaja ocenka vklada rossijskoj sociogumanitarnoj nauki v mirovuju / A. V. Jurevich, I. P. Capenko // Sociologija nauki i tehnologij. – 2012. – Т.3, № 3. –S. 7-23.

3. Guba K. 7 faktov o rabote zhurnal'nyh redakcij v anglojazychnoj nauke [Elektronnyj resurs] / K. Guba // Sociologija, publikacija ot 29 maja 2013] – Rezhim dostupa: <https://postnauka.ru/faq/12936>.
4. Dovidka po Web of Science Core Collection [Elektronnyj resurs] - Thomson Reuters, data ostann'oi zminy: 12.06.2015. – Rezhym dostupu: https://images.webofknowledge.com/WOKRS521R5/help/ru_RU/WOS/hp_database.html.
5. Najkraschi rishennia pryjmaut'sia na zasadakh zdorovoho hluzdu i pozytyvnoho dosvidu [Elektronnyj resurs] - Interv'iu z akademikom NAN Ukrainy A.H. Zahorodnim // Visnyk NAN Ukrainy. –2016. – № 3. – S. 3-11. – Rezhym dostupu: http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/metodyka_Zagorodnij_interview_VisnykNAN.pdf.
6. Dovidka po Web of Science Core Collection [Elektronnyj resurs] - Thomson Reuters, data ostann'oi zminy: 31.07.2016. – Rezhym dostupu: http://images.webofknowledge.com/WOKRS522R4/help/ru_RU/WOS/hp_whatsnew_wos.html.
7. Emerging Sources Citation Index (ESCI) [Elektronnyj resurs] - Open Science in Ukraine, opublikovano 24.02.2016. – Rezhim dostupu: <http://www.openscience.in.ua/ru/esci.html>
8. Solovianenko D. Proekt «Nauka Ukrainy v dzerkali naukometrychnoi bazy danykh Sciverse Scopus» [Elektronnyj resurs] / D. Solovianenko // Yevro Osvita, data publikatsii 1.03.2016. – Rezhym dostupu: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=4620>.
9. Yehorchenko I. Polityka otsinky naukovykh publikatsij [Elektronnyj resurs] / Yehorchenko I. // Yevro Osvita, data publikatsii 5.05.2016. – Rezhym dostupu: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=4721>.
10. Romanova O. Oriientalistyka vers naukometriia [Elektronnyj resurs] - «Oskopusuvannia» chy «oskoplennia» ukrains'koi humanitarystyky? Nehramatychni zauvazhennia do ii problem / O. Romanova // Historians, data publikatsii 04.12.2015. – Rezhym dostupu: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/1709-olena-romanova-orientalistyka-vers-naukometriia-oskopusuvannia-chy-oskoplennia-ukrainskoi-humanitarystykynehrama-tychni-zauvazhennia-do-ii-problem>
11. Adler R. Statistiki citirovanija / R. Adler, Dzh. Jeving, P. Tejlor // Igra v cifir' ili kak teper' ocenivajut trud uchenogo: sb. statej po bibliometrike. – M.: MCNMO, 2011. – S. 6–38.

Стаття надійшла до редакційної колегії 05.08.2016